2025
2028

Pestprotocol

OBS DE KLIMOP

WENDY BIJSTERVELD & EMINE KUCUKYILDIZ

Voorwoord

Ondanks dat OBS De Klimop weinig te maken krijgt met pestgedrag van leerlingen, is de school voorbereid mocht de situatie zich voordoen. Door middel van dit pestprotocol lees u op welke manier de school stapsgewijs omgaat met de pestsituatie, waarbij er aandacht is voor het slachtoffer én voor de pester zelf. Daarnaast nemen wij u ook mee in de preventies waarover de school beschikt, om het percentage pesten zo laag mogelijk te houden.

Inhoudsopgave

Voorwoord 1
Inleiding 4
Wettelijke verplicht 5
Plagen en pesten 6
Definitie 6
Pesten 6
Plagen 6
Van plagen naar pesten 6
Het signaleren van pesten? 7
Betrokken partijen 8
Pester 8
Gepeste 8
Middengroep 8
Digitaal pesten 10
Preventie 11
Programma De Vreedzame School en mediatoren 11
Mediatoren 11
Preventieprogramma's 11
Sociaal Emotioneel Leren (SEL) 11
SCOL en Leerling SCOL 11
Gedragsprotocol 12
Sociogram 12
Rots en water training (pilot) 12
Aandacht voor pesten in de school 12
De No Blame - methode 13
Stap 1: een gesprek met het slachtoffer 13
Stap 2: organiseer een eerste bijeenkomst 13
Stap 3: leg het probleem uit 13
Stap 4: deel de verantwoordelijkheid 13
Stap 5: vraag naar ideeën van elk groepslid. 13
Stap 6: laat het aan de groep over 14
Stap 7: een gesprek met elk afzonderlijk. 14
De ouders: Het bieden van steun aan de ouders/verzorgers 14
Algemene verantwoordelijkheid van de school: leraar heeft een sleutelrol 14
Als het toch uit de hand is gelopen 15
Vertrouwenspersoon en klachtencommissie 15
Seksuele intimidatie 15

Bijlage 1 – Zorgplicht sociale veiligheid leerlingen op school 17
Bijlage 2 - Voorbeeld van een anti-pestposter 19
Bijlage 3 - Adviezen aan ouders 20
Bijlage 4 - Leessuggesties voor leerkrachten: 21

Inleiding

In dit protocol wordt vastgelegd welke stappen wij als school gaat zetten in het geval van pesten: Met wie wordt er gepraat, wie zijn daarbij, en wat is de volgende stap.

Het pestprotocol zoals is beschreven, is een belangrijk instrument om pesten op school aan te pakken. Door het opstellen van een duidelijk beleid en het volgen van een vastgestelde aanpak, kunnen scholen effectief ingrijpen en samenwerken met alle betrokken partijen: de leerkrachten, de pesters, de slachtoffers, de overige klasgenoten en de ouders. Dit draagt bij aan een veilige en respectvolle schoolomgeving.

De no-blame methode die wordt genoemd, lijkt te benadrukken dat de bestrijding van pesten niet alleen de verantwoordelijkheid is van één persoon of groep, maar dat iedereen een rol speelt in het oplossen van het probleem. Het vastleggen van incidenten en het monitoren van het verloop van de pestsituatie zorgt ervoor dat er overzicht blijft en dat de situatie serieus genomen wordt. Dit geeft ook ouders en kinderen het vertrouwen dat er daadwerkelijk iets gedaan wordt om het pesten te stoppen.

Het beleid dat de school heeft opgesteld, laat zien dat pesten wordt erkend als een probleem dat actief moet worden aangepakt. Wanneer de school hier ook consequent op handelt, wordt aan de pesters duidelijk gemaakt dat hun gedrag niet zonder gevolgen blijft, wat kan bijdragen aan het verminderen van pesten.

In het kort biedt een goed uitgevoerd pestprotocol helderheid, structuur en samenwerking, wat essentieel is voor het effectief tegengaan van pesten.

Wettelijke verplicht

Elke school in het primair, voorgezet en speciaal onderwijs is verplicht zorg te dragen voor een veilige school. Zo staat beschreven in de Wet veiligheid op school. In deze wet staat dat de scholen aan een aantal voorwaarden moeten voldoen;

- De school moet een sociaal veiligheidsbeleid uitvoeren
- Twee taken binnen het onderwijsteam moeten beleggen. Er moet een **aanspreekpunt pesten** zijn waar leerlingen en ouders pesten kunnen melden. Ook moet iemand het pestbeleid op school **coördineren**. Dit kan dezelfde persoon zijn, maar dat hoeft niet;
- de beleving van veiligheid en het welzijn van hun leerlingen moeten volgen. De bedoeling hiervan is dat er altijd een actueel en representatief beeld is van de situatie op school.[1]

Daarnaast wordt de schoolleiding verplicht gesteld maatregelen te treffen die gericht zijn op de preventie en het afhandelen van incidenten. Dat beleid moet de schoolleiding vervolgens verankeren in de dagelijkse praktijk. In bijlage 1 is er een uitgebreid verslag te vinden van wat er wordt verstaan onder “Zorgplicht sociale veiligheid leerlingen op school”.

[1] Overgenomen van: https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/wet-veiligheid-op-school/

Plagen en pesten

Definitie

Pesten

Pesten is het systematische en langdurig uitoefenen van psychologisch of fysiek geweld door één of meerdere personen ten opzichte van één persoon, die niet (langer) in staat is zichzelf te verdedigen. Ook wanneer iemand éénmalig bewust een ander probeert te kwetsen, spreken wij van pesten.

Plagen

Plagen is een speelse interactie waarbij beide partijen betrokken zijn zonder dat iemand echt gekwetst wordt. Het draait om wederzijds plezier, en beide personen kunnen lachen om de situatie.

Hier zijn enkele kenmerken van plagen:

- **Wederzijds en gelijkwaardig**: Beide partijen kunnen meedoen en reageren. Het is een interactie die over en weer gaat, zonder dat er een duidelijke winnaar of verliezer is.
- **Geen kwaadwilligheid**: Plagen gebeurt zonder de intentie om iemand te kwetsen. Het is speels en bedoeld om plezier te hebben, niet om iemand pijn te doen.
- **Grenzen leren kennen**: Door plagen leren mensen hun grenzen kennen en communiceren ze wanneer iets niet meer leuk is. Dit kan zelfs helpen bij het opbouwen van vertrouwen in relaties.
- **Eén op één interactie**: Plagen gebeurt meestal tussen twee mensen en is eenvoudig te stoppen als iemand aangeeft dat het niet meer grappig is.

Van plagen naar pesten

Het verschil tussen plagen en pesten wordt duidelijk wanneer de intentie en de gevolgen van het gedrag veranderen. Wat begint als onschuldige interactie kan snel omslaan in iets schadelijks als de grenzen van respect worden overschreden. Hier zijn de belangrijkste punten die worden genoemd wanneer plagen overgaat in pesten:

- **Doorgaan ondanks bezwaar:** Als iemand aangeeft dat het plagen niet meer leuk is en er toch mee doorgegaan wordt, verandert het in pesten. Het negeren van grenzen en gevoelens van de ander is een teken van disrespect en kan leiden tot emotionele schade.
- **Herhaling:** Wanneer dezelfde grap of hetzelfde geintje keer op keer wordt herhaald, kan het plagen uitmonden in pesten. Dit kan de persoon die het doelwit is een gevoel van machteloosheid geven, vooral als het patroon zich blijft herhalen.
- **Machtsverschil:** Plagen verandert in pesten wanneer er een duidelijke machtsverhouding ontstaat. De plager krijgt controle over de ander, en er ontstaat een situatie waarin de gepeste zich niet meer kan verdedigen. Dit machtsverschil kan zowel fysiek als psychologisch zijn.
- **Buitensluiten en isoleren:** Wanneer iemand opzettelijk wordt buitengesloten of sociaal geïsoleerd, is dit een vorm van pesten. Dit is schadelijk voor de emotionele gezondheid van het slachtoffer, omdat het gevoel van erbij horen wordt weggenomen.

Het signaleren van pesten?

Om het pesten tegen te gaan moet de leraar eerst weten hoe en of er gepest wordt. Dit kunnen zij allereerst doen door steeds bedacht te zijn op signalen die kunnen wijzen op pestgedrag. Hieronder volgen veel voorkomende pesterijen:

Met woorden:	Vernederen, belachelijk maken, schelden, dreigen, met bijnamen aanspreken, gemene briefjes,
Online pesten:	E-mails, SMS, WhatsApp, Facebook, Instagram, Snapchat etc. (Denk aan b.v. online stalken en sexting)
Lichamelijk:	trekken aan kleding, duwen, schoppen en slaan, krabben en aan haren trekken, wapens gebruiken
Achtervolgen:	Opjagen en achternalopen, in de val laten lopen, klem zetten of rijden, opsluiten, stalken
Uitsluiting:	Doodzwijgen en negeren, uitsluiten van feestjes, bij groepsopdrachten;
Stelen en vernielen:	Afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, kliederen op boeken, banden lek prikken, fiets beschadigen;
Afpersing:	Dwingen om geld of spullen af te geven, het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen, intimidatie.

Betrokken partijen

Pester

Pesters kunnen worden gedreven door verschillende factoren, variërend van persoonlijke onzekerheden en problemen thuis, tot groepsdruk en het zoeken naar aandacht of macht. Het begrijpen van deze oorzaken kan helpen bij het aanpakken van het pestgedrag en het ondersteunen van zowel de slachtoffers als de pesters zelf in het vinden van positieve manieren om met hun gevoelens om te gaan.

Gepeste

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met het uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden leerlingen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties. Bekend is dat kinderen die voortdurend gepest worden op 2 manieren kunnen reageren: ze worden passief of gaan uitdagen.

Gepeste leerlingen vertonen vaak gedrag dat een reactie is op de negatieve ervaringen die ze meemaken. Dit gedrag kan variëren afhankelijk van de ernst en duur van het pesten, de persoonlijkheid van de leerling en de steun die ze al dan niet ontvangen. Hier zijn enkele veelvoorkomende gedragingen die gepeste leerlingen kunnen vertonen:

- **Teruggetrokken gedrag**: Gepeste leerlingen kunnen zich emotioneel terugtrekken en sociaal isoleren. Ze vermijden vaak sociale interacties en activiteiten waarin ze voorheen plezier hadden.
- **Vermijden van school**: Veel gepeste leerlingen proberen school te vermijden door zich ziek te melden of spijbelen. Dit kan leiden tot een dalende schoolprestaties en vaker afwezigheid.
- **Verhoogde angst en stress**: Gepeste leerlingen kunnen tekenen van verhoogde angst en stress vertonen, zoals zenuwachtigheid, prikkelbaarheid of slaapproblemen.
- **Agressief gedrag**: In sommige gevallen kan een gepeste leerling zelf agressief gedrag gaan vertonen. Dit kan een verdedigingsmechanisme zijn om zichzelf te beschermen tegen verdere pesterijen.
- **Zelfbeschadiging**: In ernstige gevallen kan een gepeste leerling zich wenden tot zelfbeschadiging of zelfs suïcidale gedachten ontwikkelen als een manier om met de pijn om te gaan.
- **Verlies van zelfvertrouwen**: Door de constante negatieve opmerkingen en gedragingen van de pesters, kunnen gepeste leerlingen een laag zelfbeeld ontwikkelen en zelfvertrouwen verliezen.
- **Verstoorde relaties**: Gepeste leerlingen kunnen moeite hebben om gezonde relaties op te bouwen of te onderhouden, zowel met leeftijdsgenoten als met familieleden.
- **Verminderd schoolwerk en prestaties**: Door de stress en angst die het pesten veroorzaakt, kunnen gepeste leerlingen moeite hebben om zich op schoolwerk te concentreren, wat leidt tot slechtere schoolprestaties.

Middengroep

De rol van de middengroep is cruciaal in de dynamiek van pesten, aangezien zij vaak de macht hebben om het gedrag van pesters te beïnvloeden. Deze middengroep bestaat uit leerlingen die zelf niet actief pesten en ook niet gepest worden. Hun houding en acties kunnen echter een grote impact hebben op het verloop van het pesten.

Wanneer de meerderheid van de middengroep kiest om in te grijpen of duidelijk maakt dat ze pesten niet accepteren, kan dit de dynamiek van de groep veranderen. Pesters verliezen hun macht als ze merken dat hun gedrag niet wordt goedgekeurd door de rest van de groep. Hierdoor kan het pesten stoppen of op zijn minst sterk afnemen.

Het is daarom belangrijk om deze middengroep bewust te maken van hun invloed en hen te stimuleren om actie te ondernemen wanneer ze getuige zijn van pesten. Educatie en programma's die gericht zijn op het bevorderen van empathie en verantwoordelijkheidsgevoel binnen deze groep kunnen een belangrijke rol spelen in het verminderen van pestgedrag op school.

Digitaal pesten

Digitaal pesten, ook wel bekend als cyberpesten, is een vorm van pesten die plaatsvindt via digitale technologieën zoals sociale media, instant messaging, e-mail, websites en mobiele apps. Het kan overal en op elk moment gebeuren, aangezien de technologie de pestkop toegang geeft tot het slachtoffer buiten de traditionele school- of werkuren. Hieronder vallen verschillende vormen van schadelijk gedrag, gericht op het intimideren, vernederen of schade berokkenen aan een persoon.

Leerkrachten spelen een cruciale rol in het voorkomen en aanpakken van digitaal pesten. Hoewel digitaal pesten vaak buiten schooltijd plaatsvindt, kunnen leerkrachten een veilige omgeving creëren en actief bijdragen aan het verminderen van dit gedrag o.a.:

- Onderwijs over digitaal pesten;
- Bespreekbaar maken in de klas;
- Veilige omgeving creëren
- Regels en verwachtingen stellen zoals gedragscode voor onlinegedrag;
- Signalen herkennen;
- Ouders betrekken, oudercommunicatie en samenwerken met ouders;
- Positief gedrag stimuleren.

Door actief te zijn en duidelijk te maken dat digitaal pesten niet getolereerd wordt, kunnen leerkrachten een belangrijke rol spelen in het beschermen van leerlingen en het bevorderen van een positieve schoolomgeving.

Preventie

Programma De Vreedzame School en mediatoren

De leerkrachten op basisschool de Klimop geven wekelijks een Vreedzame School les, dit met als doel te werken aan een vreedzaam klimaat in de groep en binnen de school.

De Vreedzame School is een aanpak sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschapsvorming, waarbij de klas en de school beschouwd wordt als een leefgemeenschap. Kinderen worden gezien en gehoord. Ze krijgen een stem en leren een democratisch burger te zijn. Openstaan voor verschillen en deze kunnen overbruggen, conflicten op een goede manier oplossen, een bijdrage leveren aan het algemeen belang en actief verantwoordelijk zijn voor de gemeenschap staan hierbij centraal. Kinderen ervaren dat ze ertoe doen.

Naast de wekelijkse lessen in alle groepen wordt de school en de klas ingericht als een democratische oefenplaats waarin leerlingen de gelegenheid krijgen om te oefenen met het nemen van verantwoordelijkheid.

Mediatoren

Kinderen leren hoe je constructief met conflicten om kunt gaan. We stimuleren kinderen hun conflicten voor zover mogelijk zelfstandig op te lossen. Wanneer de kinderen het niet lukt om een conflict zelf op te lossen kunnen ze ondersteund worden door een mediator. Kinderen doen zo ervaring op met conflictbemiddeling met behulp van een derde, neutrale partij.

De mediator kan een leerkracht zijn, maar ook een medeleerling. Vandaar dat we bij ons op school jaarlijks een aantal bovenbouwleerlingen opleiden tot leerling mediator, die andere kinderen gaan helpen bij het oplossen van een conflict als ze daar zelf niet in slagen. De leerkrachten bewaken dat mediaties veilig en succesvol verlopen.

Vanuit dit preventieve programma probeert de school positieve invloed uit te oefenen op het gedrag van leerlingen, waardoor het pesten op voorhand zo veel mogelijk wordt voorkomen.

Preventieprogramma's

Naast De Vreedzame School beschikt de school over meerdere preventieprogramma's om het pesten tegen te gaan.

Sociaal Emotioneel Leren (SEL)

Allereerst wordt er in de klassen gewerkt aan het Sociaal Emotioneel Leren. Vanuit De Vreedzame School worden er lessen aangeboden, maar ook buiten deze lessen besteedt de leerkracht aandacht aan de relaties en omgangsvormen met elkaar. Van groep 1 t/m 8 is de school bezig met een opbouw in het SEL waardoor leerling handvaten krijgen hoe zij met zichzelf en anderen wenselijk dienen om te gaan.

SCOL en Leerling SCOL

Om vervolgens de sociaal emotionele ontwikkeling inzichtelijk te maken gebruikt de school SCOL en Leerling SCOL. SCOL is een hulpmiddel en meetinstrument voor leerkrachten. De leerkracht vult twee keer per jaar de vragenlijst in wat voortkomt uit observaties van de periode ervoor. De Leerling SCOL wordt vanaf groep 6 afgenomen bij de leerlingen. Zij willen zelfstandig de vragenlijst in, waarbij zij de kans hebben om zorgen uit te spreken naar de leerkracht of

vertrouwenspersoon. De gedragsspecialist bespreekt de resultaten met de leerkracht en waar nodig wordt de IB ingelicht. Wanneer onderdelen klassikaal onvoldoende scoren gaat de leerkracht aan de slag met de leerinhoud vanuit SCOL. Deze leerinhoud wordt door het programma aangepast naar de situatie na behoefte van de leerling. Zo kan de leerkracht gericht hulp bieden.

Gedragsprotocol

Door een duidelijk gedragsprotocol te hanteren m.b.t. gewenst gedrag, zorgen wij op OBS Klimop voor een fijne, open en veilige sfeer, voor zowel leerlingen, ouders als leerkrachten, waarin leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen. De leerlingen leren dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen gedrag. Dat ze keuzes kunnen maken in hun gedrag en dat ze met de keuze die ze maken, invloed hebben op het vervolg. Daarnaast leren leerlingen uiting geven aan eigen wensen, gevoelens en opvattingen. De leerlingen leren naar algemeen geaccepteerde normen en waarden omgaan met anderen, in verschillende (conflict)situaties. Door het gebruik van eenduidige afspraken, verwachtingen en wijze van reageren, is er sprake van voorspelbaarheid. Elkaar steunen en wederzijds respect staat hierbij centraal. Met behulp van deze basis willen we alle leerlingen een veilige en plezierige schooltijd bieden, waarbij pesten gereduceerd wordt en aandacht wordt geschonken aan gewenst gedrag.

Sociogram

Twee keer per jaar worden er op vaste momenten een sociogram gemaakt van elke klas. Dit gebeurt na de gouden weken en na de zilveren weken. Leerkrachten kunnen tussendoor of daarna ook nog gebruik maken van deze test om eventuele veranderingen binnen de groepsdynamiek in kaart te krijgen. Aangezien de school een doorstroomschool en er door het jaar heen veel nieuwe leerlingen komen, maar ook vertrekken, wordt er geregeld gebruik gemaakt van deze dienst. Vanuit het sociogram is makkelijk af te lezen welke leerlingen buiten de groep vallen en welke leerlingen juist als populair worden gezien. Dit kan helpen in het voorkomen van ongewenst (pest) gedrag.

Rots en water training (pilot)

Sinds het jaar 2024-2025 is onze bovenbouw intern begeleider gestart met het geven van Rots en water trainingen. Deze trainingen zijn er zo op ingesteld om kinderen meer weerbaarder te maken en sterker in hun schoenen te laten staan. De fysieke oefeningen en (rollen)spelen worden afgewisseld met momenten van zelfreflectie, kringgesprekken en psycho-educatie. Het versterken van de sociaal emotionele vaardigheden staat gelijk aan de drie bouwstenen die centraal staan binnen het programma; zelfreflectie, zelfbeheersing en emotieregulatie, zelfvertrouwen.

Aandacht voor pesten in de school

In de school zal regelmatig aandacht aan het thema pesten besteed worden. Deze lessen zitten in De Vreedzame School en jaarlijks wordt er in de Week tegen Pesten extra aandacht aan dit onderwerp besteed. Om dit visueel te ondersteunen en om bij pestgedrag direct in gesprek te kunnen gaan zullen anti-pestposters in de school worden opgehangen (in lokalen en in de hal). In bijlage 2 wordt daartoe een voorbeeld opgenomen.

De No Blame - methode

De No Blame-methode is een oplossingsgerichte aanpak om pesten te stoppen zonder de pester(s) te bestraffen. Het doel is om empathie en verantwoordelijkheid binnen de groep te stimuleren, zodat het pestgedrag stopt en het slachtoffer zich weer veilig voelt.

In de No Blame-methode spreek je de groep aan in 7 stappen:

Stap 1: een gesprek met het slachtoffer

Je luistert hierbij vooral naar het verhaal van het slachtoffer. Het is niet van belang wie wat heeft gedaan, maar wel hoe het slachtoffer zich voelt, hoe het ermee omgaat en welke stappen de gepeste reeds heeft ondernomen. Het is van belang dat je toestemming vraagt om een No Blame-groepje samen te stellen. Je bepaalt samen met het slachtoffer wie er in het groepje zit en bespreekt ook wat je aan het groepje gaat vertellen.

Stap 2: organiseer een eerste bijeenkomst

Je stelt de groep samen waaronder de volgende mogelijk erin zitten

- De pester(s)
- Vrienden van het slachtoffer
- Neutrale klasgenoten
- Positieve invloedrijke leerlingen

Hierbij is het belangrijk dat het slachtoffer geen deel uit maakt van deze groep.

Stap 3: leg het probleem uit

Leg op een neutrale manier uit wat je hebt opgemerkt over de situatie. Benoem de signalen die je hebt waargenomen, zoals gedrag, opmerkingen of andere indicaties van pestgedrag. Focus hierbij niet op het aanwijzen van schuldigen, maar op de impact van de situatie. Blijf niet te lang stilstaan bij de details van wat er precies is gebeurd, maar richt je op wat er nodig is om de situatie te verbeteren en een veilige omgeving te creëren.

Stap 4: deel de verantwoordelijkheid

Er wordt naar reacties gevraagd in de groep. Je geeft aan dat:

- het niet de bedoeling is om iemand te straffen of in problemen te brengen.

Er wordt gesproken vanuit verantwoordelijkheid om de gepeste te helpen om zich veilig te voelen.

Stap 5: vraag naar ideeën van elk groepslid.

Aan elk groepslid wordt gevraagd om na te denken over een oplossing. Ze bedenken een kleine, concrete actie die kan helpen om de situatie voor het slachtoffer te verbeteren. Door ieder groepslid te laten meedenken en een eigen verantwoordelijkheid te geven, wordt de betrokkenheid vergroot en voelt iedereen zich medeverantwoordelijk voor een positieve verandering binnen de groep.

Stap 6: laat het aan de groep over

Na het bespreken van de voorgestelde oplossingen herhaal je de gemaakte afspraken en benadruk je je vertrouwen in de groep om de situatie te verbeteren. Het is belangrijk dat de leerlingen zich verantwoordelijk voelen voor de verandering. Er wordt geen schriftelijk verslag gemaakt, omdat de focus ligt op het creëren van een open en veilige sfeer waarin de leerlingen zich betrokken voelen. Je informeert de groep dat er na een week een evaluatiemoment zal plaatsvinden om te bespreken hoe de situatie zich ontwikkelt. In de tussentijd mogen zowel het slachtoffer als de groepsleden altijd contact opnemen met de leerkracht. De leerkracht neemt geen eigen initiatief.

Stap 7: een gesprek met elk afzonderlijk.

Na de afgesproken periode voer je afzonderlijke gesprekken met zowel het slachtoffer als de groepsleden**.** Door individueel met de groepsleden te spreken, zorg je ervoor dat iedereen open en eerlijk kan vertellen over zijn of haar bijdrage, zonder beïnvloeding van anderen. Het belangrijkste doel van deze gesprekken is niet of elk groepslid exact heeft uitgevoerd wat hij of zij beloofd had, maar of het pestgedrag daadwerkelijk is gestopt en het slachtoffer zich weer veilig voelt.

De ouders: Het bieden van steun aan de ouders/verzorgers

De ouders/verzorgers van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Een gepest kind wil zich echter niet alleen veilig voelen op school, het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

- Ouders/verzorgers die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouders/verzorgers om het pesten aan te pakken.
- De school adviseert ouders/verzorgers over de omgang met hun gepeste of pestende kind
- In uitzonderlijke gevallen nodigt de school de ouders van de pester en het gepeste kind samen uit voor een gesprek.
- In alle overige gevallen delen we geen privacygevoelige informatie.
- De school verwijst de ouders/verzorgers zo nodig naar deskundige hulpverleners.

In bijlage 3 staan er nog een aantal adviezen voor leerkrachten om ouders te begeleiden en mee te nemen in het proces.

Algemene verantwoordelijkheid van de school: leraar heeft een sleutelrol

De school voert actief beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen optimaal geborgd is. De directie draagt er zorg voor dat alle personeelsleden voldoende geïnformeerd zijn m.b.t. het pesten in het algemeen en de te volgen procedures op het gebied van preventief en curatief beleid. De leraren hebben een sleutelrol in de aanpak van pesten. Zij zijn de eerstverantwoordelijken voor de aanpak van pesten op school. Er wordt van leraren verwacht dat zij pesten vroegtijdig signaleren en effectief bestrijden. Er is veel materiaal beschikbaar dat hiervoor ingezet kan worden (zie bijlage 4: lessuggesties).

Als het toch uit de hand is gelopen

Vertrouwenspersoon en klachtencommissie

Ouders/verzorgers kunnen – ondanks alle inspanningen van school – ontevreden zijn over de aanpak van de school van het pestprobleem. Als de gesprekken moeizaam verlopen, kunnen ouders/verzorgers gewezen worden op de mogelijkheid van bemiddeling door de vertrouwenspersoon. Op OBS De Klimop is dat Fazia Ramdjan, kinderen die gepest worden kunnen altijd in gesprek gaan met de vertrouwenspersoon. Binnen De Haagse Scholen is ook bemiddeling mogelijk via een externe vertrouwenspersoon. Als geen enkele oplossing bemiddeld kan worden staat altijd de weg open om naar de landelijke klachtencommissie te gaan.

Seksuele intimidatie

Pesten kan zich ook in een seksuele vorm uiten. Het kan dan gaan om verbale beledigingen, begluren, het lastig vallen met seksueel getinte boodschappen en handtastelijkheden. Klachten over seksuele intimidatie kunnen bij de vertrouwenspersonen of de aandacht functionarissen van de school gemeld worden. Deze zijn er voor de ondersteuning van de klager. Een belangrijk aspect in die ondersteuning is dat zij meedenken over de meest logische vervolgstap. Zo wordt er gekeken of de klacht nog intern kan worden behandeld, of er bemiddeling mogelijk is, of dat het echt om ontucht, aanranding of verkrachting gaat, dat bij het bevoegd gezag van de school gemeld moet worden en waarvan bij de politie aangifte moet worden gedaan.

Voor advies kan ook contact worden opgenomen met Het Centraal Meldpunt van de Vertrouwensinspecteurs tel. 0900-1113111.

Mocht je twijfels hebben of de leerling in gevaar is, zijn onderstaande stappen van de meldcode de manier om te kijken of er een melding gedaan moet worden;

STAP 1: Breng signalen in kaart

Breng signalen in kaart die je zorg bevestigen of ontkrachten. Leg signalen en vervolgstappen objectief en feitelijk vast in het dossier. Voer indien nodig de kindcheck uit.

STAP 2: Overleg met een deskundige collega of Veilig Thuis

Overleg met een deskundige collega om signalen te duiden. Raadpleeg zo nodig Veilig Thuis of een forensisch arts. Neem bij eer gerelateerd geweld, huwelijksdwang of vrouwenbesnijdenis direct contact op met Veilig Thuis.

STAP 3: Praat met ouders en het kind

Bespreek je zorgen zo snel mogelijk met de ouders/verzorgers van het kind en het kind zelf. Alleen als jouw veiligheid of die van het kind in gevaar kan komen door een gesprek kan hiervan worden afgezien.

STAP 4: Weeg het geweld

Maak een inschatting van de aard en de ernst van de situatie op basis van signalen, het overleg met een collega en de gesprekken met ouders en het kind. Vraag bij twijfel advies aan Veilig Thuis. Bij een reële kans op schade: melden.

STAP 5: Beslis: Is melden nodig? Is hulpverlening nodig?

Als je het kind voldoende kunt beschermen, bied of organiseer je de noodzakelijke hulp. Als de situatie acuut of structureel onveilig is, doe je een melding bij Veilig Thuis en beslis je samen welke hulp je zelf kunt organiseren.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Zorgplicht sociale veiligheid leerlingen op school

Per 1 augustus 2015 is voor scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs de wettelijke bepaling over de sociale veiligheid van leerlingen op school in werking getreden. De wet regelt een zorgplicht voor scholen. Er is bepaald dat sprake moet zijn van het voeren van een veiligheidsbeleid, het aanstellen van een coördinator en jaarlijkse monitoring van de veiligheidsbeleving van leerlingen. Dit document geeft een korte beschrijving van de eisen die van toepassing zijn op de monitoring, zoals die in de wet zijn opgenomen.

Veiligheidsbeleid

In de wet staat de zorgplicht van de school centraal. Van scholen wordt verwacht dat ze alles doen wat nodig is om leerlingen een veilige omgeving te bieden. Dit vraagt van scholen dat ze een actief veiligheidsbeleid voeren dat doeltreffend is.

Monitoring van de sociale veiligheid van leerlingen geeft daarover informatie. De Memorie van Toelichting bij de wet zegt hierover: "Een school kan pas goed beleid ten aanzien van sociale veiligheid voeren als zij inzicht heeft in de feitelijke en ervaren veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Op basis van monitoring die een representatief en actueel beeld geeft van de sociale veiligheid van de leerlingen, krijgen scholen inzicht in de daadwerkelijke sociale veiligheid op de school." Als de resultaten daartoe aanleiding geven, kan de school op basis van deze gegevens het beleid aanpassen. Het schoolbestuur is hiervoor verantwoordelijk.

Monitoring

De toelichting bij de wet geeft aan welke eisen worden gesteld aan de monitoring door de school. Dat zijn:

Betrouwbaar en valide: het instrument moet valide zijn (meet het instrument wat wordt bedoeld) en op betrouwbare manier meten. Daarbij moet het instrument inzicht geven in:

- hoe ervaren leerlingen de sociale en fysieke veiligheid op school,
- hebben leerlingen te maken met aantasting van de sociale en fysieke veiligheid (zoals door pesten (inclusief pesten via social media), geweld, discriminatie e.d.),
- hoe is het gesteld met het welbevinden van leerlingen op school?

Gestandaardiseerd, jaarlijks en representatief: om een goed beeld te kunnen geven is van belang dat een gestandaardiseerd instrument wordt gebruikt, dat tenminste eens per schooljaar onder een representatief deel van de leerlingen wordt afgenomen.

Beschikbaarstelling monitorgegevens: de wet geeft tevens aan dat de school ervoor zorgt dat de monitorgegevens voor de inspectie toegankelijk zijn en beschikbaar worden gesteld, zodat de inspectie inzicht krijgt in de daadwerkelijke beleving van de veiligheid en het welbevinden van leerlingen.

Keuze door de school

Scholen kunnen zelf het instrument kiezen dat ze voor de monitoring willen gebruiken. Daarvoor kan gebruik worden gemaakt van verschillende instrumenten die daarvoor in omloop zijn, als deze aan de wettelijke eisen voldoen. Door een gestandaardiseerd instrument te gebruiken blijft de belasting voor scholen zoveel mogelijk beperkt. Belangrijk is dat de school de monitoring zo inricht, dat het de informatie geeft die nodig is om een veiligheidsbeleid te kunnen voeren dat past bij de eigen situatie.

Inspectietoezicht

De toelichting bij de wet geeft ook aan hoe de inspectie toezicht houdt. De monitoring door de school moet de school en de inspectie inzicht geven in de sociale veiligheid van leerlingen op school. De inspectie heeft daartoe toegang tot de monitorgegevens van de school, en ziet erop toe dat scholen op basis daarvan zo nodig vroegtijdig maatregelen tot verbetering treffen. Met het oog op beperking van de toezichtlast voor scholen en inspectie, sluit de inspectie waar mogelijk aan bij gegevens die scholen in het kader van hun veiligheidsbeleid verzamelen.

De inspectie vult het toezicht in op basis van de jaarlijkse gegevens van de school. Dit verloopt meestal via levering van de (getotaliseerde) gegevens door de leverancier van het instrument waarmee de school monitort, na toestemming van de school.

Of een monitoringsinstrument voldoet aan de wettelijke eisen, blijkt uit een document van de leverancier van dat instrument waarin de validiteit en betrouwbaarheid worden beschreven. Daarbij kunnen de door de Cotan geformuleerde criteria dienen als richtlijn. Als onduidelijk is of het instrument daaraan voldoet, kan de leverancier het instrument aan de Cotan voorleggen.

Bijlage: toelichting bij enkele begrippen

- Sociale veiligheid: een school is veilig als de psychische, sociale en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast.
  - Fysieke veiligheid: aantasting van de lichamelijke integriteit, bijvoorbeeld door het toebrengen van lichamelijke pijn of letsel; denk bijvoorbeeld aan geweld in de vorm van slaan, schoppen, e.d.
  - Sociale veiligheid: aantasting van de integriteit in het intermenselijk verkeer, bijvoorbeeld door uitschelden, belachelijk maken, achterstelling en discriminatie, vernedering, buitensluiten, e.d.
  - Psychische veiligheid: aantasting van de geestelijke gezondheid, zoals door het uitoefenen van ongeoorloofde druk en bedreiging, manipulatie e.d.
- Welbevinden op school: positieve gevoelens over klas en klasgenoten, in de vorm van bijv. jezelf kunnen zijn, je prettig en thuis voelen e.d.
- Betrouwbaar: de uitkomst geeft een beeld dat overeenkomt met wat leerlingen in werkelijkheid vinden.
- Valide: het instrument meet wat wordt bedoeld (de feitelijke en ervaren veiligheidsbeleving en het welbevinden).
- Representatief: de resultaten zijn geldig voor de gehele leerlingenpopulatie van de school.
- Actueel: tenminste jaarlijks.
- Gestandaardiseerd: instrument met vaste vragen en procedures voor de afname, verwerking en ontsluiting van gegevens. Het instrument wordt door meerdere scholen gebruikt, zodat er gegevens beschikbaar zijn die het mogelijk maken de situatie op een school tegen de achtergrond van een grotere populatie te interpreteren. Alle gestandaardiseerde instrumenten die aan de wettelijke eisen voldoen kunnen worden gebruikt.
- Geaggregeerd en geanonimiseerd: de gegevens worden in getotaliseerde vorm beschikbaar gesteld (afhankelijk van afname school: naar leerjaar, afdeling, locatie) aan de inspectie; in de gegevens voor de inspectie zijn dus geen leerlingen identificeerbaar.

Bijlage 2 - Voorbeeld van een anti-pestposter

Bijlage 3 - Adviezen aan ouders

Adviezen aan ouders van pesters:

- Neem het probleem serieus. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
- Praat met het kind om achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak het kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed aandacht aan het kind
- Stimuleer het kind tot het beoefenen van een sport om zijn agressie vreedzaam kwijt te kunnen
- Schakel eventueel deskundige hulp in

Adviezen aan ouders van gepeste kinderen:

- Bespreek het probleem met de direct betrokken leerkracht(en)
- Lees samen met het kind literatuur over pesten op school
- Beloon het kind en help het zijn zelfrespect terug te krijgen
- Stimuleer het kind tot het beoefenen van een sport
- Houd de communicatie met het kind open en blijf dus in gesprek met het kind
- Steun het kind in het idee dat er een eind aan komt
- Laat het kind opschrijven wat het heeft meegemaakt.
- Laat het kind deelnemen aan een sociale vaardigheidstraining.

Als de ouders aangeven dat zij er eigenlijk van hun kind niet met de school over mogen praten, maak hen dan duidelijk dat de school het voorzichtig zal aanpakken en dat er regelmatig afstemming plaatsvindt met hen.

Adviezen aan andere ouders

- Neem het probleem serieus; het kan ieder kind overkomen
- Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- Maak het tot een gemeenschappelijk probleem
- Praat met het kind over school, over relaties in de klas, over pesten in de groep en over wat leerkrachten doen.
- Koppel informatie van het kind terug naar de school: wie pest er, wat doen zij en waarom.
- Corrigeer het kind als het voortdurend anderen buitensluit of als het meedoet met pesten.
- Geef als ouder het goede voorbeeld.
- Leer het kind voor anderen op te komen.

Bijlage 4 - Leessuggesties voor leerkrachten:

- *De zondebok in de klas* door Bob van der Meer. Aan te vragen bij Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie, website: www.nigz.nl.
- *Pesten op school* door Bob van der Meer. Overzicht van artikelen, Utrecht, APS, 1999. ISBN 9066073047.
- Het NIGZ heeft een website waarop nog veel meer achtergrondinformatie te vinden is. Ga op de pagina www.nigz.nl/infocentrum/index.cfm naar 'zoeken in bestanden'. Na het aanklikken van 'literatuur' en het invoeren van het trefwoord 'pesten', verschijnt er een overzicht van publicaties over de aanpak van het pesten. Verder biedt de website van de Stichting Vredeseducatie: www.vredeseducatie.nl tal van suggesties.
- *Groepsplan gedrag (planmatig werken aan passend onderwijs) door* Kees van Overveld (2013)
- *Pesten op school — adequaat optreden tegen pestgedrag* door Dieter en Gita Krowatschek. Spelletjes, activiteiten en oefeningen voor het herkennen, signaleren en bestrijden van pestgedrag op school.
- *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen (een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten)* door Trix van Lieshout.

Lessuggesties voor leerkrachten:

- Het APS heeft effectief werken aan regels, aanspreken en het nemen van maatregelen kort samengevat in het boekje *'Baas in eigen soap'*. Het laat zien hoe leerlingen actief te betrekken zijn bij: het maken van klassen- en schoolregels; het aanspreken van elkaar op gedrag (complimenten, vragen en kritiek); het verbeteren van gedrag. Ook de No Blame aanpak en herstelrecht komen daarin kort ter sprake. Het boekje is aan te vragen bij het Expertisecentrum 'School & veiligheid' van het APS. De tekst is ook te downloaden via www.schoolenveiligheid.nl.
- Voor de onder-, midden- en bovenbouw heeft het poppentheater 'De kleine zon' het poppenspel 'Pesten, Over en Uit!' ontwikkeld dat de vijfsporenaanpak volgt. Bij het poppenspel wordt lesmateriaal geleverd. Website: www.kleinezon.nl.
- Een specifieke lesactiviteit voor de leerlingen van de bovenbouw is het rollenspel *'Carmen als zondebok'*. Door middel van dit rollenspel ervaren leerlingen aan den lijve wat het is buitengesloten, geïsoleerd of gepest te worden. Dit rollenspel veroorzaakt emoties, doet een beroep op gevoelens, en heeft daardoor meer effect dan alleen maar over pesten praten. Website: www.boaproducties.nl.
- Voor informatie over beeldmateriaal m.b.t. pesten is er de Klantenservice Televisiearchief van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Website:

  www.beeldengeluid.nl.

Sites tegen pesten:

- www.pestweb.nl
  Geeft informatie aan leerlingen in de bovenbouw. Ook leerkrachten en ouders/ verzorgers kunnen er terecht. De site gaat uit van het Transferpunt voor jongeren, school en veiligheid van het APS.
- www.stoppestennu.nl Biedt uitgebreide informatie over online pesten en online gevaren voor jongeren. Voor tips, hulp en werkbladen.

- www.mediawijsheid.nl Biedt uitgebreide informatie over het online pesten.

- www.meldknop.nl Kinderen kunnen hier vervelende ervaringen op het internet melden.

- www.posicom.nl
  Het anti-pestbureau Posicom is gespecialiseerd in het aanpakken van pesten en in het optimaliseren van groepsprocessen en biedt daarvoor een aantal diensten en readers aan. Posicom verzorgt tevens ouderavonden over het aanpakken van pesten.
- www.besafeonline.org
  Op deze site staat informatie over veilig internetgebruik, waaronder ook een onderdeel digitaal pesten.
- https://www.mediaopvoeding.nl/
  Deze site biedt ouders en kinderen informatie over de sociale media en hoe hier goed mee om te gaan.

Vragen over pesten op school:

- 0800-0432

  Leerlingen en leerkrachten kunnen iedere schooldag van 11.00 tot 21.00 uur voor een persoonlijk gesprek terecht bij de kindertelefoon van www.pestweb.nl.

- 088-6050101

  Ouders en Onderwijs

  5010 is een gezamenlijk initiatief van de landelijke organisaties voor ouders/verzorgers in het onderwijs. 5010 is op schooldagen gratis bereikbaar van 09.30-12.30 en van 13.00-16.00 uur. Aan de medewerkers van 5010 kan men alle mogelijke vragen over het onderwijs stellen, ook over pesten. Er wordt geluisterd, advies gegeven of doorverwezen naar deskundigen. Vragen kunnen ook per e-mail worden gesteld via de website www.oudersonderwijs.nl

In de orthotheek opgenomen materiaal:

- Groepsplan gedrag (planmatig werken aan passend onderwijs) door Kees van Overveld (2013)
- Gedragsproblemen (ontwikkelingen en risico's) door J.D. van der Ploeg. (2005)
- Pedagogische adviezen voor speciale kinderen (een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten) door Trix van Lieshout. (2002)
- Uw kind op internet (handboek voor ouders) door Evert Bergervoet en Justine Pardoen. (2008)
- Uit de serie Kijk en beleef nr. 5: Plagen — omgaan met plagerijtjes door Jennine Staring.
- Mijn leerling online door Justine Pardoen en Remco Pijpers (o.a. hoofdstuk 2 over wat te doen bij digitaal pesten).
- Ho, tot hier en niet verder! Training in sociale weerbaarheid voor kinderen van 7 tot 12 jaar en hun ouders/ verzorgers door Jooske Kool.
- Theoretische verantwoording — kinderen en hun sociale talenten door Kitty van Voorst van Beest en Martine van Bokkem.
- Pesten op school — adequaat optreden tegen pestgedrag door Dieter en Gita Krowatschek. Spelletjes, activiteiten en oefeningen voor het herkennen, signaleren en bestrijden van pestgedrag op school.
- Horen, zien en niet meer zwijgen door Margot Cox. Een uitgave van onderwijsvoorlichting Kenmerk.
- Stop het pesten — Een uitgave van de Stichting Stop het Pesten.
- Vet Veilig Internet (tieners en internet) door Bamber Delver (2006)